

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

GAZİANTEP'İN 25 ARALIK KURTULUŞ GÜNÜ KUTLAMALARI (1931-1936) GAZİANTEP 25 DECEMBER INDEPENDENCE DAY CELEBRATIONS (1931-1936)

Sevim KELLEÇİOĞLU*

Öz

Gaziantep 30 Ekim 1918 Mondros Ateşkes Antlaşması'nın uygulanmaya konulmasının ardından önce İngilizlerin daha sonra Fransızların işgali altında kalmıştır. Gaziantep için Fransız işgali bir yıkım olmuştur. Şehirde 11 ay süren savaş neticesinde açlık, yokluk, kıtlık, çaresizlik baş göstermiştir. Bunun yanında Gaziantep binlerce evladını şehit vermiştir. Dünyada eşine benzerine az rastlanan bir kahramanlık timsali gösteren Gaziantep halkı her zorluğa karşı sonuna kadar azimle ve karallıkla direnmiştir.

Nihayet 25 Aralık 1921 günü Gaziantep düşman işgalinden kurtulmuştur. Bu sebeple Gaziantep'te kurtuluşun bayramı olarak kabul ettiği 25 Aralık'ı coşkuyla ve sevinç içinde o günün şartlarıyla her yıl bir önceki yıldan daha görkemli geçecek şekilde kutlamıştır. Bu kutlamaların 10. ve 15. Yılları arasında yapılan törenleri, halkın coşkusunu, törenlerdeki konuşmaları aynı zamanda törene katılanları dönemin gazetesi detaylı bir şekilde anlatmış ve sayfalarına yansıtmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, 25 Aralık, Fransızlar, Gazete, Tören.

Abstract

Gaziantep was invaded first by English and then by French after Mondros armistice was put into practice on 30 of October in 1918. French invasion was a total destruction for Gaziantep. As a result of 11 month war in the city, hunger, famine and despair came out. Besides Gaziantep gave thousands of her sons as martyr during the war. Gaziantep people who display a sample of a very rare valour in the world defied every hardship with determination and ambition to the end.

Eventually, Gaziantep was saved from the invasion of enemies on 25 December 1921. Thus, people of Gaziantep make celebrations with enthusiasm and joy on 25 December regarded as a date of the symbol of independence. The paper at the time reflected the celebrations held between 10th and 15th years writing about people's enthusiasm, speech during the ceremony and the participants as well in detail.

Keywords: Gaziantep, 25 December, French, Newspaper, Ceremony.

GİRİŞ

Yaklaşık 5600 yıllık geçmişi ile dünyanın en eski kentleri arasında yer alan Gaziantep, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Gaziantep her dönemde bölgenin önemli bir ticaret ve kültür merkezi olmuştur. Çok eski bir yerleşim merkezi olan Antep; Anadolu coğrafyasında, verimli topraklara sahip oluşu ve yetiştirdiği ürün çeşitliliğinin zengin olması sebebiyle stratejik konum bakımından her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. İpek yolunun bir kolu üzerinde bulunması ticari açıdan önemini bir kat daha arttırmıştır. Diğer taraftan Anadolu'dan Suriye'ye ve Akdeniz'e açılan kapıda kavşak noktasında bulunması Antep'in konumunu güçlendirmiştir. (Darkot, Dağlıoğlu, 1997: 66-67)

Tarih boyunca Antep; Hititler Roma, Bizans, İskender, Emeviler, Abbasiler, Selçuklular ve Osmanlılar gibi birçok devletin himayesi altına girmiştir, Osmanlı Devleti zamanında bir dönem önemini yitirmiş olsa da XIX. yüzyılda Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın ordusunun Antep'i almasıyla birlikte, (Yetkin-Solmaz, 1969: 9-10) Antep yeniden dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ve Osmanlı Devleti'nin mağlup devletler arasında yer alması birçok Anadolu şehrinin olduğu gibi Antep'in de işgaline sebep olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonucunda, 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması'nın ardından, sömürge devletleri önceden yaptıkları plan çerçevesinde harekete geçtiler. Bu hareket doğrultusunda İngilizler 5 Ocak 1919 yılında bir süvari tugayı, bir istihkâm müfrezesi, bir topçu bataryası ve ağır makineli tüfeklerden kurulu bir kuvvetle Antep'i işgal etmişlerdir. (Lohânizade, 1989: 18, Efe, 2015:223-224, Pamuk, 2009: 24)

Birinci Dünya Savaşı sırasında Suriye'ye gönderilen Ermeniler de, İngilizlerle birlikte dönmüşler ve bu işgal sırasında İngilizlerle birlik olarak, Antep halkına her türlü baskıyı ve zorbalığı yapmışlardır. (Güllü, 2010: 299) İngilizler şehri kontrol altına aldıktan sonra sıkıyönetim ilan etmişler ve silah araması yaparak Antep halkından silahları toplamışlardır. (Gömeç, 1989: 18-19) Şehir merkezinde İngilizlerin halka karşı olan baskıları zaman zaman artarken bazen de pek hissedilmemiştir. Daha sonra İngiltere, Fransa ile yaptığı

*Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

anlaşma gereği Antep'i Fransızlara teslim etmiş ve 29 Ekim 1919 günü Fransız Ermeni Alay Komutanı Albay Sainte Marie, bölgeye gelerek İngilizlerden Antep'in idaresini devralmıştır. (Bayaz, 1994: 32, Dai, 1992: 34-35) Ermeniler Fransızların gelmesini bando ve müzika çalarak sevinçle karşılamışlardır. (Öztürk, 1994: 61, Gömeç, 1989: 22) 5 Kasım 1919 yılında, tamamı Ermeni gönüllülerden oluşan Fransız birliklerinin Antep'e girişi, Ermenilerin taşkın gösterileri altında gerçekleşmiştir. (Gömeç, 1989: 22) Antep halkı, Fransızların daha önce Adana'da Türklere karşı yaptığı zulüm ve işkenceden haberdar oldukları için bütün varlıklarıyla bu işgali protesto etmişlerdir. (Gömeç, 1989: 21, Pamuk, 2009: 90) Fransızlar işgal günü ilk olarak, Akyol karakolundaki milli varlığımızın sembolü olarak saydığımız ay yıldızlı bayrağımızı indirmeye çalışmışlardır. Halkın yoğun tepkisi üzerine geri adım atmak zorunda kalsalar bile Antep halkı bayrak konusunda aşırı hassasiyete sahip olduklarından bu olayı sindirememiş ve Fransa'ya karşı protestolarını sürdürmüştür. (Öztürk, 1994: 67, Lohânizade, 1989: 22, Pamuk, 2009: 114-115)

Şehir içinde 21 Ocak 1920 günü annesinin namusunu Fransız askerlerinden korumaya çalışan 12-14 yaşlarında olduğu tahmin edilen Kâmil'in şehit edilmesi üzerine halk ayaklanmış ve tüm esnaf dükkânlarını kapatarak bu olayı kınamıştır. Şehit Kâmil'in cenaze merasimi âdeta bir mitinge dönüşmüştür. (Bayaz, 1994: 51, Dai, 1992: 46-48, Pamuk, 2009: 133) Bu olaylardan sonra halk giderek dayanamaz hâle gelmiş ve bir an önce silahlı direnişe geçilmesini istemiştir. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ileri gelenleri, bu direnişe henüz hazır olmadıklarından dolayı halkı sakinleştirme yoluna gitmişlerse de, olayların daha kötüye gitmesi üzerine şehri yirmi yedi savunma bölgesine ayırarak hazırlıklara başlamışlardır. (Ünler, 1969: 27-28, Bayaz, 1994: 51-52, Gömeç, 1989: 29) Halkın tepkisinin artması üzerine Fransızlar geceleri şehre inmeye çekinir olmuştur. Olayların üst üste gelmiş olması sebebiyle esnaf artık Fransızlara mal satmamaya başlamıştır. (Öztürk, 1994: 79, Ünler, 1969: 27) Bunun üzerine Fransız askerleri, zor duruma düşmüşlerdir. Fransız kuvvetleri ihtiyaçlarını Halep'ten karşılamaya karar vermişler ve bunun için Halep-Kilis yolunu kullanmaya başlamışlardır. (Ünler, 1969: 30) Bunu haber alan Teğmen Şahin Bey komutasındaki Çete birlikleri Kilis üzerinden gelmekte olan Fransız Birliklerini durdurmak ve onları zarara uğratmak amacıyla harekete geçmiştir. Milis kuvvetleri civar yerlerde Fransız birliklerine, yaptıkları ani baskınlarla büyük kayıplar verdirmiştir. (Ünler, 1969: 35) Şahin Bey 28 Mart 1920 sabahı Fransız Kuvvetleriyle girdiği çatışma sonucu verdiği büyük savaşa rağmen başından süngüyle vurularak şehit edilmiştir. (Dai, 1992: 60-61, Pamuk, 2009: 184-185) Bu haber Antep halkını derin üzüntüye boğmuştur. Olaylar günden güne çığırından çıkmaya başlamıştır. Halk savunma yapmak için evlerinin altına sığınaklar yapmış; kadın, yaşlı, çoluk çocuk demeden herkes seferber olmuştur. (Üzel, 1952: 37, Pamuk, 2009: 155, Akkaya, 2015: 48) Öyle ki; savaş, bir milletin haysiyetini ve varlığını ortaya koyduğu en zor imtihandır. (Özcan, 2014: 164)

Halk, canla başla başlattığı bu savaşı 8 Şubat 1921 tarihine kadar sürdürmüş ancak açlık, soğuk, cephane yetersizliği gibi nedenlerle daha fazla direnememiştir. TBMM tarafından Antep'e Gazilik unvanı verildiği gün kaleye beyaz bayrak asmak zorunda kalmışlardır. Fransız kuvvetleri 9 Şubattan itibaren şehri iyice kontrol altına almıştır. Bu durum Gaziantep'lilere çok ağır gelmiş ve şehre bir ölüm sessizliği çökmüştür. Çünkü yapabilecekleri pek bir şey kalmamıştı. Halkın bu çaresiz bekleyişi 25 Aralık 1921 tarihine kadar sürmüştür. Türk ordusu 25 Aralık günü şehri teslim almış ve Gaziantep düşman işgalinden kurtulmuştur. "*Sadece silahların konuştuğu zannedilen bu imtihanda, ancak maddi güç manevî değerlerle beslendiği müddetçe zafere ulaşılır.*" (Özcan, 2014: 164) sözünde de açıkça ifade edildiği gibi Gaziantep; inancını, sabrını ve direnişini asla yitirmemiş ve en sonunda özgürlüğüne kavuşmuştur. Böylece kurtuluşa tanıklık eden 25 Aralık günü Gaziantep'in kurtuluşu olarak anılıp Gaziantep'liler tarafından her yıl kutlanmaya başlanmıştır.

1. GAZİANTEP'İN KURTULUŞ TÖRENLERİNİN BASINA YANSIMALARI

1.1. 1931 YILI KUTLAMALARI

Gaziantep 'in Kurtuluş günü kutlamaları her yıl 25 Aralık tarihinde sevinçle ve coşkuyla karşılanmıştır. Kurtuluş gününe özel törenler, gösteriler ve etkinlikler düzenlenmiştir. O yıllarda haftada iki gün yayınlanan Gaziantep Gazetesi, 25 Aralık törenleri ile ilgili tören öncesinde ve sonrasında yapılan faaliyetler hakkında geniş bilgiler vererek 10.yıl kutlamalarındaki törenlerden bahsetmiştir. Gazete "*GAZİANTEP, Aziz Hemşehrilerinin KURTULUŞ Bayramını Tebrik Eder.*" (Gaziantep Gazetesi, 25 Kânunuevvel¹ 1931: 1) başlığıyla vererek kutlamaları ilk sayfasında okuyucularına duyurmuştur. (bkz.Ek.1)

Gazete yazısını, Ölümünden sonra dirilişin sırrına erişmiş bir vatanımız mevcut ancak bu vatan öyle kendi kendine ayakta durmadı. Bu vatani milletin azmi ve kararı kurtardı. I. Dünya Savaşı sonrası birçok Türk şehri işgal edildi. Ancak büyük lider Mustafa Kemal önderliğinde kurulan milli ordu sayesinde birer birer kurtarılarak vatandan ayırtılmaya çalışılan bu şehirler yeniden vatana kavuştular. Bu kavuşma

¹ Kânunuevvel: Aralık ayıdır. TDK' ya göre Arapça bir sözcüktür ve eskimiş anlamına gelmektedir. Bkz. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=k%C3%A2nunuevvel&uid=27430&guid=TDK.GTS.56ed7e64c6e818.13746509 (03.03.2016)

Kurtuluş bayramı olarak kutlandı. Gaziantep 1919 yılında Fransız işgali ile birçok zulüm ve eziyet gördü. Türk halkının aziz ruhu kendi namusunu çiğnetmedi ve –“Mösyö, vatanımda işin ne? Çekil!” diyerek tepkisini gösterdi, şeklinde kaleme almıştır. Gaziantep Gazetesi kurtuluşun 10. yılına ithafen çıkardığı bu sayısında Antep Harbi'ne geniş şekilde yer vererek okuyucuları bilgilendirmeye çalışmıştır.(Gaziantep Gazetesi, 25 Kânunuevvel 1931: 1)

Ömer Asım Aksoy Kurtuluş Töreni'nde yaptığı konuşmasında “Şaka değil, bunu bir tek Antep, bir Fransız devletine haykırıyor: Evet, bir tek Antep!”diyerek bir şehrin bir devlete karşı olan mücadelesini dile getirmiştir. Ömer Asım Bey konuşmasında Fransız ordusunun silah ve teczihat bakımından üstünlüğünü vurgulamıştır. Fransızların şehre 10 ay ağır toplarla saldırdığını, neredeyse bu saldırıdan her evin zarar gördüğünü ve 6000 şehit verildiğini anlatmıştır. Fransız saldırıları sonucunda her yerin en çokta evlerin ve camilerin harap olduğunu belirtmiştir. Fransız toplarından korunmak için evler arasına dehlizler açılıp sığınaklar yapılmış, çukurlar kazılmıştır. Saldırılarda çarşı ve mahalleler harap olmuş ve halk dışarıdan yardım almadan direnmiştir. Bu direnişe hayran olan bir Fransız komutan “ Türk Verdünü “ adını verdiği kitabında direnişi yazmıştır. Antep halkının bu direniş esnasında ne silah nede yiyeceği kalmamış acı zerdali çekirdeği bile yemiş fakat sonunda oda tükenmiş ve teslim olmak zorunda kalmışlardır. Aynı zamanda TBMM'de Antep direnişine ödül olarak Antep şehrine 'Gazilik' unvanı verdi. Ömer Asım konuşmasının sonunda 25 Aralık 1921 tarihinde Türk ordusunun şehre girişi esnasında bu şiiri yazdığını belirterek şiiri 10. Yıl kutlamalarında okumuştur.

*“Vicdanımın neşidesi şehrin sadasıdır,
En güzel luhfe bence gönüller nidasıdır.*

*Hoş geldiniz siz ey şerefın kahramanları!
Yollarda kaldı bekledi gözler bu anları!*

*Pişi kudumunuzda meserretle ağlarım,
Dolsun bu rehğüzara samimi selâmlarım! “*

(Gaziantep Gazetesi, 25 Kânunuevvel 1931: 6)

Gaziantep Savunması ile ilgili olarak 25 Aralık 1931 Tarihli Gaziantep Gazetesi o dönemin aydınları ve ileri gelenleriyle röportaj yaparak, “Kurtuluş Günü Münasebetiyle Münevverlerimizin İhtisasları” (Gaziantep Gazetesi, 25 Kânunuevvel 1931: 2)başlığı adı altında düşüncelerine yer vermiş ve aydınlara kurtuluş günü hakkındaki bu düşüncelerini okuyucularına duyurmuştur.

Bunlardan Ahmet Muhtar Bey'in görüşü: “Bire bin....Vesaitsizliğe karşı mükemmel ordu tehzatı.... Sünğü hücumlarına, mermi, bomba sağanaklarına karşı imanla dolu açık bir sine.... Faik bir maddiyetle yüksek bir maneviyetin pek yaman bir savaşıdan bu mesut günümüz doğmuş, aziz yurdumuz bu sayede büyük rehberimizin yüce ünvanını kazanmıştır.” (Gaziantep Gazetesi, 25 Kânunuevvel 1931: 2)şeklinde olmuştur.

Dr. Mecit Bey,“I.Dünya Savaşı'ndan sonra diğer şehirler gibi Antep de Fransız işgaline uğradı. Mustafa Kemal'in dehası ile millete istiklal şıngası enjekte etti. Millet bu sayede kurtuldu. 10 yıl önce yaşadığımız bu mutlu günü birkez daha yaşıyoruz” diyerek duygularını belirtmiştir.

Şakir Sabri Yener de günün anlam ve önemini “Kurtuluş” adını verdiği 3 kıtalık bir şiir ile taçlandırmıştır.

Külekcizade Ali Bey ise bu konuyla ilgili olarak: “ Bundan 10 yıl önce yurdumuzun asıl sahiplerine teslim edildiği o gün okulda fedakâr öğretmenlerle birlikte idik. O günün büyüklüğünü, savaşta şehit olanları ve olağanüstü kahramanlık gösterenleri anyorduk. Türk'ün gücünü ve azmini takdir ediyorduk. Tarih hocalarımız atalarımızın kahramanlıklarını anlatırken bizde günümüzle kıyaslıyorduk. Biz Türk'ün gücünün her dönemde olağanüstü olduğunu biliyorduk. Geçmişte de günümüzde de Türk varlığını korumak için dün olduğu gibi bugünde fedakârca mücadele ettiğini gördüğümüz için anıları her zaman heyecan yaratacaktır.”şeklinde konuşmuştur.

Gaziantep ileri gelenlerinden Mantıkçı Hoca oğlu Yılmaz Bey ise: “Gaziantep kurtuluş günü Türk gücünün sembolüdür, Türk tarihinin delilidir. Kurtuluş günü azmin mayası, Türk analarının zambak gibi örülü ak saçları gibi bir destandır. Gaziantep destanın yazıldığı kitapta hem geçmişin kahramanlığı hem de asırlar vardır. Bu kitabın kan kırmızısı satırları arasında imanın gücü vardır. Yine bu satırlar arasında düşmanın yenilmesi görülür. Türk'ün gücü güneş gibi parlar ve buna beyaz sayfa üzerinde işlenmiş siyah elmas gibi dikkat çeker. Bu kitap Türk ellerinden ayrılmış toprak parçasını gösterir. Bu kitabın son sayfası ise iktisadi yönden kalkınmak için boş bırakılmıştır. Biz o boş sayfayı doldurup kitabı tamamlayacağız ” diyerek sözlerini tamamlamıştır. Böylece, yapılan röportajlardan alınan mesajlar sonlandırılmıştır.

Gazete yazarlarından Hasan Remzi, Gaziantep'in kurtuluşuyla ilgili olarak;“Kurtuluş Bayramımızın geçen sene İstanbul'da Tes'idi” (Gaziantep Gazetesi, 25 Kânunuevvel 1931: 2) başlığı adı altında bir köşe yazısı kaleme almış ve bu konu hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

"Geçen seneye kadar İstanbul'da kurtuluş bayramımızın tes'idi ihmal edilmişti. Gaziantep gençler birliğinin teşkili ile bir araya toplanan arkadaşlar bu mesut günümüzü tes'ide karar verdik ve hazırlıklara başladık. Cumhuriyet gençler mahfelinin mutavazi salonunda İstanbul'da bulunan bütün Antep'lilerle birçok davetliler toplandık kalplerimizde mesut bir parıltı var kısa bir hitabe ile merasim küşat edilerek şehitlerimizin aziz ruhuna hürmeten ayakta sükût edildi. Antep harbi anlatılıyor. Tarihimizin şerefle kaydettiği bu menkabeği içimizde bilmeyen pek az. Bununla beraber bilmiş olduğumuz Şahin Bey'in kahramanca şehadetini Küçük Mehmedin taktirle yadedilen serküzeştlerini kahramanlarımızın cesurane müdafalarını tekrar tekrar dinlemekle eski heyecanlı zamanlarımızı yine yaşıyoruz. Birçok nutuklar söyleniyor şiirler okunuyor... Bugünün hatırası olmak üzere hazırlanmış olduğumuz Antep manzarasını hazır bulunanlara dağıtıyoruz ve arkadaşlardan müteşekkil saz heyetinin milli havalarından mürekkep konserlerini dinledikten sonra yekdiyerimizi teprik ederek dağılıyoruz. Almış olduğum mektuplara nazaran İstanbul'da bu sene bayramımızı daha güzel bir surette tesit için hazırlanmışlar 25 kânunu evvel için halk evi söyleniyor. Ayrıca bir musiki temin ediliyormuş. Merasime İstanbul'da bulunan bütün fırka erkânı, mebuslar vilâyet erkânı kolordu kumandanı ve ne kadar Maraşlı Urfalı ve Diyarbekirli varsa davet edilecekmiş. Misafirlere bu günün hatırası olmak üzere Küçük Kahraman Malul Gazi Mehmedin resmi dağıtılacakmış. Gönül isterdiki kalbimizin bir göşesini işgal eden Şahin, resmi ile de evlerimizin mutena bir köşesini işgal etsin." (Gaziantep Gazetesi, 25 Kânunuevvel 1931: 2-4)

Gaziantep Gazetesi sadece Pazartesi ve Perşembe günleri çıkmaktadır. Fakat kurtuluş Bayramı'na özgü olarak 25 Aralık 1931 tarihine özgü olarak Cuma günü çıkmıştır. Ertesi gün çıkan gazete pazartesi günü çıkmış ve bayramın yansımalarını anlatmıştır. Kurtuluş Bayramının 10.yılına tesadüf eden 25 Aralık Cuma günü sabahın erken saatlerinden itibaren coşkuyla içten gelen sevinçle ve gururla kutlanmıştır. Şehrin her yerinden gelen davul sesleri kurtuluş gününün ne kadar coşkulu ve heyecanlı geçeceğinin işareti olmuştur. Şehrin en üst sivil ve askeri yöneticileri ilk ve ortaokul yöneticileri, gaziler, esnaflar, parti yöneticileri, belediye memurları, süvari birliği, polis jandarma birlikleri savaşta giyilen elbiselerle 500 kadar milis ve binlerce halk katılmış ve tören coşkulu bir şekilde geçmiştir. Parti başkanı Ömer Asım saat 10 da kalabalığa hitap ederek Gaziantep harbi hakkında bilgi vermiştir. (Gaziantep Gazetesi, 28 Kânunuevvel 1931: 1-2)

1.2. 1932 YILI KUTLAMALARI

1932 yılında Gaziantep'in kurtuluşunun 11.yıldönümünde Gaziantep Gazetesi "Kurtuluş Bayramı Münasebetiyle Büyüklerimize Çekilen Tazim Telgrafları Ve Gelen Cevaplar..." başlığıyla vermiştir. Kurtuluş bayramı sebebiyle dönemin devlet adamlarına telgraflar çekilmiş ve birçoğundan geri dönüş mesajları alınmıştır. Gazetenin birinci sayfasında yer alan yazıya göre Gaziantep'in Kurtuluş günü sebebiyle Vali Akif Bey; Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'e, T.B.M.M. Başkanı Kâzım (Özalp)'a, Başbakan İsmet İnönü'ye, Genel Kurmay Başkanı Fevzi Çakmak'a ayrıca başta Kılıç Ali olmak üzere Gaziantep milletvekillerine ve önde gelen bazı devlet adamlarına saygı, teşekkür ve tebrik için telgraf çekmiştir. Atatürk'e çekilen telgraf aynen şu şekildedir:

" Reisi Cumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerine
Ankara

Gaziantepin kurtuluşunun yıldönümünde Büyük kurtarıcı sevgili başbuğumuza Vilâyetimiz halkının şükran duyğularını tazimlerle arz ederim efendim.

Gaziantep Valisi
Akif"

Mustafa Kemal, çekilen telgrafa karşılık teşekkürlerini aynı şekilde yolladığı telgrafla şu sözlerle bildirmiştir:

"Vali Akif Beye, C.H.F. Reysi Ömer Asım B. Belediye Reisi Hamdi B.

Kurtuluş gününü kutlulayan Muhterem Antep halkının hakkımdaki temiz duyğularına teşekkür eder eyilikler dilerim.

Reysi Cumhur Gazi Mustafa Kemal" (Gaziantep Gazetesi, 2 Kânunsani² 1933: 1)

Gaziantep Gazetesi 25 Aralık 1932 yılında Pazar gününe denk gelen kurtuluş kutlamaların yansımalarına 2 Ocak Pazartesi günü çıkardığı gazeteyle yer vermiştir. Gazete, Gaziantep'in kurtuluş yıldönümünün coşku ve heyecan içinde geçtiğinden bahsetmiştir. Her sene olduğu gibi sabah saatlerinde ayrı ayrı kesimlerden binlerce halk toplanmış ve Vali Bey'in konuşması eşliğinde tören başlamıştır. Daha sonra şehitler mezarlığına gidip buraya çelenk bırakmışlardır. Oradan ayrıldıktan sonra parti binasına

²Kânunusani: Ocak ayı olarak bilinmektedir. Bkz.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.56ed7f4db4fd36.87261480 (03.03.2016)

gelinmiş ve partiye davet edilen malul gazilere üzüm, fıstık, incir ikram edilmiştir. Öğle yemeği yenildikten sonra akşam saatlerine kadar davullar çalınmış ve milli oyunlar oynanarak herkesin eğlenilmesi sağlanmıştır. Akşam saat 19.00 sıralarında Halkevinde kurtuluş gösterisi düzenlenmiştir. Halkevi salonu törene katılan kişilerle tamamen dolmuş ve törene İstiklal Marşı ile başlanmıştır. Gazete müdürü olan Ali Nadi (Ünler) Bey Gaziantep savunmasının tarihçesini anlatarak orada bulunan kişileri bilgilendirmeye çalışmıştır. Şahin Bey'in şahadeti anlatırken Şahin Bey türküsü, Söylemez zade Mahmut'un şehit olduğu anlatılırken Ömer Asım'ın yazdığı mersiye, Karayılan'ın şahadeti anlatırken de Karayılan türküsü söylenmiştir. Antep'in Gazilik unvanı kanunu konuşulurken Müfide Ferit Hanım tarafından yazılmış olan makale okunmuştur. Ve yapılan diğer konuşmalardan sonra Halkevi müzik topluluğu tarafından şarkılar çalınmış daha sonra Halkevi spor topluluğu tarafından beden gösterileri yapılmış böylece kutlama törenine son verilmiştir. (Gaziantep Gazetesi, 2 Kânunsani 1933: 1-2)

1.3. 1933 YILI KUTLAMALARI

25 Aralık 1933 yılında Gaziantep'in kurtuluşunun 12. Yıldönümünde Ömer Asım'ın gazetede Gaziantep Harbi hakkında yazdığı yazısı yayımlanmıştır. Gaziantep Gazetesi bu yazıya ilk sayfasında yer vererek, süreci ve yaşananları kısaca anlatmış okuyucuyu ilk ağızdan bilgilendirmeye çalışmıştır.

"Umumi harbin bizim için pek elim olan neticesinde birçok Türk Şehirleri muhtelif ecnebi orduları tarafından işgal edilmişti. Antebimizi de Suriye cihetinden evelâ İngilizler, sonra Fransızlar işgal etmişlerdi. Felâkete uğrayan her şehrimizin bizi kan ağlatan maceralarıyla beraber hamasetle dolu birer destanı vardır. Öyle menkıbeler ki musibetlerin karanlık günlerini boğan saadet güneşini yarattı. Bu doğan, kurtuluş günüdür. Sevincimizin genişliği, ezildiğimiz felâketin dehşeti nisbetinde olmak lâzım gelir. Antebin maruz kaldığı felâket, felâketin kendisini bile utandıracak acılarla doludur; onun için Kurtuluş bayramımızda sürurumuza hudut yoktur.

1920 Nisanında Antepliler işgal kuvvetine karşı haykırışlardı:

-Mesyö yurdumuzdan çekiliniz!

Bunu bütün harp vasıtalarından mahrum bir şehir, her türlü teçhizata malik bir orduya karşı kükriyordu. Ve silah patladı: Şehir iki kısım oldu; işte şu cadde Türk ve düşman cephelerini birbirinden ayırıyor. Artık ne çarşı ne Pazar var. Evden eve delikler açıldı. Kapalı yollar, zikzaklar yapıldı. Birimizin malı hepimizin oldu. Düşman Türk mahallelerini topa tutuyor. Bir top mermisi, muhteşem ve kârgir bir türk evini yerle bir etmeğe kâfi geliyor. Bir top ile otuz adamın parça parça olduğunu görüyoruz.

On ay.. Düşman bu Şehre o mermilerden yetmiş bin tane savurdu; yetmiş bin!.. Günde 200-300 mermiye hedef olan bu Şehir kahramanlığın ve vatanperverliğin şimdiki kadar görülmemiş bir şaheseri olarak bütün dünyada hayret ve hürmetle anıldı. Topla, kurşunla delik deşik olmamış hiçbir Türk evi kalmadı. Delik deşik olan yalnız binalarımız değildi; yedisinden yetmişine kadar bütün Anteplilerin göksü de o nişanlarla boyandı. Altı bin Şehidimiz onun birkaç misli de yarım şehidimiz var. Her aileden bu badirede efsanevî harikalar göstermiş birkaç şehit ve yaralı mutlâka mevcuttur.

Hiçbir tazyik, hiçbir cebir, hiçbir kuvvet Antebin kapısını düşmana açtıramadı. Şehir muhasara olundu; muharebeyi Güvercinlerle yaptık. İçerde buğday bitti; üzüm yedik; üzüm bitti; fıstık yedik; fıstık bitti; zerdali çekirdeği yedik. O da bitti; tatlılandırmağa vakit bulamadık; acısını yedik. Bununla zehirlendik; yine yedik; ölünciyeye kadar elimiz silâh tutsun deye yedik. Fakat biten yalnız çekirdek değildi. İhtiyaç, bu mahsur halka, içerde bir imalathane ibda ettirmiş ki aylardan beri şuradan buradan toplanmış fişek enkazından istifade ederek cephelerimize cephaneye yetiştiriyordu. Artık o menba da kurudu.

İşte Antebin felâket ve fakat şeref destanı! İşte onun başına ebedî bir şan hilesi olan "Gazi" madalyasının takılmasındaki ilâhi sebep!

Bu çetin savaşın siyah hatıraları dımağımızdan (damağımızdan) asla silinmeyecek ve kurtuluşumuzun yıldönümleri her sene aynı kuvvet ve incilâ ile benliğimize neşe ve saadet saçacaktır. Ömer Asım" (Gaziantep Gazetesi, 25 Birinci Kanun 1933: 1-3)

Ali Nadi (Ünler) Bey, Gaziantep Savunması sırasında şehit olan Mustafa Yavuz hakkında bilgiler vererek halkın ve askerlerin soğuğa, açlığa ve tüm zorluklara rağmen canları pahasına Fransız askerleriyle çatıştığını anlatarak direnişin ne denli zor şartlarda gerçekleştiğini, bir nebze de olsa okuyucuya geçirmeye çalışmıştır. (Gaziantep Gazetesi, 25 Birinci Kanun 1933: 1-3)

1933 yılında kutlamaların ertesinde 28 Aralık günü çıkan gazete, 25 Aralık kutlamalarının yansımalarına yer vermiştir. Kutlama öncesi yapılan hazırlıkları, sonrasında yapılan kutlama törenlerini ve gelişen olayları duyurarak törenlerdeki detayları anlatmış böylece okuyucuların bilgi sahibi olmalarını sağlamıştır.

Şehrin düşman işgalinden kurtuluşunun 12.yıldönümü heyecanla karşılanmıştır. Kutlama törenine Mustafa Kemal'in Parti ve Halkevine hediye olarak gönderdiği imzalı fotoğraflarının asılması ile başlanmıştır. 25 Aralık günü sabah saatlerinde başta Vali Bey olmak üzere, bütün memurlar, Halkevi teşkilatı, esnaf odaları, jandarma birlikleri, okullar ve ayrı ayrı grupları temsil eden yüzlerce halk Cumhuriyet Halk Partisi binası önünde toplanmıştır. Parti ve Halkevi başkanı Ömer Asım bir açılış konuşması yaparak M. Kemal'in fotoğraflarını salona asmıştır. Konuşmasına: *"Yalnız Türkiye'nin değil bütün*

dünyanın en büyük adamı karşısındasınız. Onun dehası beynelmil şöhretlerin ve tarihi dehaların üstünde yeni bir güneş olmuştur. Bizim için ne büyük mazhariyettir ki Onun asrını idrak ettik. Onu gördük ve dinledik." sözleriyle başlamış ve M. Kemal'i övücü sözlerle konuşmasına devam etmiştir. Ve yine konuşmasını: "Bugün Gaziantep kurtuluşunun on ikinci yılını tes'it (tebrik etme, kutlama) ediyoruz. Bugünü de bize hediye eden büyük hemşerimizin, büyük adaşımızın huzurunda tazim ile bir daha eğiliyorum." (Gaziantep Gazetesi, 28 Birinci Kanun 1933: 1-2) sözleri ile sonlandırmıştır. Konuşması bittiğinde orada hazır bulunan herkes ayağa kalkıp eğilerek M. Kemal' karşı olan hürmetlerini ve saygılarını göstermişlerdir.

Ömer Asım, parti binasının bahçesinde toplanan askerlere, öğrencilere ve orada bulunan bütün halka tekrar bir konuşma yaparak kurtuluş bayramının kıymetini ve kutsallığını anlatarak hürriyetin öneminden bahsetmiştir. Hatta konuşmasında Antep harbinde canla başla savaşan şehitleri ve gazileri de unutmayarak: "Şahinler, Mahmutlar, Karayılanlar, Yavuzlar, Mehmetler, Aliler ve bütün şehitler yalnız kanlarını akıtmakla adlarını ibka (sürekli kılma) etmediler. Gösterdikleri mucizelerle fevkalbeşer efsanelerdi ki destan oldu ve kendileri bizim kalplerimizde birer aziz kutsiliği ile yaşıyorlar." diyerek bahsetmiş ve seslenişini, "Arkadaşlar, hürriyeti ve yurdu uğrunda böyle efsanevi bir sergüzeşt geçirmiş olan şu şehir halkı kurtuluşunun yıldönümünde ne kadar sevinse hakkı vardır. Biz bugün bize bu hakkın bahşettiği neşe içinde başlarımızı göklere yükselmiş buluyoruz. Yaşasın Gazi, yaşasın Gaziler!" (Gaziantep Gazetesi, 28 Birinci Kanun 1933: 2) konuşmasını tamamlamıştır.

Konuşma bittikten sonra önde Belediye bandosu olmak üzere; sırasıyla jandarma, lise ve ilkokullar, memurlar, parti ve belediye teşkilatı, yerli kuruluşlar, esnaf heyetleri ve halk büyük bir grup halinde, Suburcu, Maarif, Gaziler, Alaybeyi ve İsmet Paşa caddeleri yolunu kullanarak belediyeye doğru yürümüşlerdir. Belediyeye vardıklarında Belediye Başkanı tarafından yine Gaziantep'in kurtuluşu hakkında bir konuşma yapılmış ve Kurtuluş İlkokulu öğretmeni Servet Bey, Şakir Sabri Bey'in yazdığı Antep destanını okumuştur.

Daha sonrasında yine aynı grupla Arasa ve Şehreküstü yolu ile şehitler mezarlığına gidilmiş ve burada Yılmaz Bey tarafından heyecan ve coşkuyla bir asker şiiri okunmuştur. Şiir okunduğu sırada şehit babaları, anneleri ve çocuklarının sessizce döktükleri gözyaşları bütün herkesi duygulandırmıştır. Lise öğrencileri tarafından şehitler mezarlığına bir çelenk konulmuş ve burada törene son verilerek herkes dağılmıştır. Bayram merasimi çok heyecanlı geçmiş fakat havanın soğuk olmasından dolayı kuzeyden esen rüzgâr, törenin daha görkemli geçmesine engel olmuştur.

Bayram sebebi ile Halk Partisi ve belediye binalarının önlerine zafer takları kurulmuş ve şehir baştanbaşa şanlı bayraklarla donatılmıştır. Gaziantep'in kurtuluşunda emeği olan devlet büyüklerine şükran ve minnet duygularının iletildiği telgraflar çekilmiştir.

Son olarak günün akşamında saat 20.00'de Halkevi salonunda, salonu dolduran beş yüzü aşkın vatandaş eşliğinde zengin içerikli bir program yapılmıştır. Programa istiklal ve cumhuriyetin onuncu yıl dönümü marşları ile başlanmış, Gaziantep Gazetesi Müdürü Ali Nadi Bey tarafından Gaziantep harbinin kısa bir tarihçesi anlatılmıştır. Daha sonra Antep harbine dair türküler söylenip, şiirler okunarak Halkevi temsil şubesi tarafından hazırlanan piyesler temsil edilmiştir. Şen şakrak geçen programa müzik eşliğinde son verilmiştir. (Gaziantep Gazetesi, 28 Birinci Kanun 1933: 2)

1.4. 1934 YILI KUTLAMALARI

Gaziantep'in kurtuluşunun 13. yıldönümünde gazete Ömer Asım Aksoy'un kaleme aldığı yazısını yayımlamıştır. Ömer Asım bu yazısında hürriyetin ne derece önemli olduğuna çokça vurgu yapmış ve yurt sevgisinden bahsetmiştir. Yine aynı yazıda Gaziantep'linin tutsaklığın anlamını ve hürriyet hasretinin ne demek olduğunu çok iyi bildiklerinden bahsetmiştir. Yazısına son verirken: "Eriki (hürriyeti) ve yurdu uğrunda böyle çetin bir savaş geçiren şahlılar kurtuluşlarının yıldönümünde ne denli sevinse yeridir. Onun için kıvançla karışık bir iftihar ile bugün hepimizin başı göklere kalkmıştır." (Gaziantep Gazetesi, 25 Birinci Kanun 1934: 1) ifadesini kullanmıştır.

Gaziantep Gazetesi kurtuluşunun 13. Yıldönümü kutlamalarını kutlama sonrası basılan sayısında okuyucularına, "25 I. Kanun Kurtuluş Bayramı Çok Canlı Ve Heyecanlı Olarak Kutlandı." (Gaziantep Gazetesi, 3 İkinci Kanun³ 1935: 1) başlığıyla duyurmuştur.

25 Aralık Salı gününe denk gelen Gaziantep'in kurtuluş kutlamaları o yıl, tezahüratlarla ve coşkuyla kutlanmıştır. Bütün dükkânlar, resmi binalar ve kurumlar sabah saatlerinde Türk bayraklarıyla donatılmıştır.

³ İkinci Kanun: "Ocak" anlamına gelen Kânun" sözcüğünden gelmiştir. "Aralık" ayına 10 Ocak 1945 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan yasanın yürürlüğe girmesinden önce; "Kanunuevvel", "İlkanun" ya da "Birinci kanun"; "Ocak" ayına ise "Kanunusani" ya da "İkinci kanun", "son kanun" denilmiştir. Uğur, Uzunkaya,(2013). "Klasik Osmanlı Dönemi Ziraat Metinlerinde Geçen Ay İsimleri", *Turkish Studies Dergisi, Cilt.8, Sayı.1, s.2708-2714*. Ayrıca Bkz. <http://alpaytek.in/folklor/takvimler-ve-turk-halk-takvimi-kocakari-takvimi>

Sabah saat on sıralarında Vali Bey, kumandanlar, memurlar, subaylar, parti ve belediye çalışanları, hayır kurumları, esnaf odaları, askerler, polisler, jandarma birlikleri, lise ve ilkokullar da dâhil olmak üzere binlerce halk; Halk Partisi binasında toplanmışlardır. Törene ilk olarak İstiklâl Marşı'nın okunmasıyla başlanmıştır. Daha sonra Halk Partisi ve Halkevi başkanı Ömer Asım Aksoy 1933 yılı kutlamalarında olduğu gibi kutlamalara yönelik bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında Gaziantep'in kurtuluş mücadelesinde kendi yaşadığı hatıralarından bahsederek halkı heyecanlandırmış ve duygulandırmıştır. Ömer Asım'ın konuşmasının ardından bir lise öğrencisi kurtuluş bayramını kutlayan bir yazı okumuştur. Yazının okunması ve konuşmalar bittikten sonra önde belediye bandosu olmak üzere orda bulunan herkes büyük bir alay oluşturmuş ve Eyüboğlu-Balıkli-Alaybey yolu kullanılarak belediyeye doğru gidilmiştir. Belediyeye geldiklerinde yine bir kaç lise öğrencisi kurtuluşu anlatan yazılar ve şiirler okumuştur. Daha sonra aynı alayla Arasa-Şehreküstü yoluyla şehitliğe gidilmiş, lise ve Kurtuluş İlkokulu'nun hazırladığı çelenkler buraya bırakılmıştır. Bu esnada Ticaret Odası başkâtibi Yılmaz Sözer bir konuşma yapmış ve:

"Ey! Erenler döğneğinde yatan baturlar! Yurt kurtuluşumuzun 13'üncü yıldönümünü kutlarken, 14'üncü yılına girerken yine ününüzü anmaya, saygılarımızı sunmaya geldik. Siz öte acuna göçerken Türkün al bayrağını, ana toprağını kurtarmıştınız. Bu acunda kalan kardeşleriniz, başlarında önderleri Atatürk; sizden sonra daha neler neler kurtardılar. Ne yenilikler yaptılar, ne dönümler yarattılar. Kurtardığınız fakat onaramadan bıraktığınız bu yıkık yurt, bu arica toprak üstünde sağ kalan ve yaşayan ulusunuz çalışan bu devletinizin yaptıklarını bir görseniz, onca çirkinlikleri güzelleştirdi onca kirlilikleri arıttı, onca soysallıkları yarattı. Bugün Öz Türkçe yazıyoruz, Öz Türkçe okuyoruz, Öz Türkçe konuşuyoruz. Sağlığınızda, savaşınızda Türk ülkesinden gökyüzüne yükselen Türk athıların, top güllerinin tozu dumanı idi. Parlayan Türk palaları, şakırdayan Türk kılıçları, gıcırdayan Türk kağnısı idi. Şimdi ise yükselen baca dumanları, gürleyen sanat yuvaları, parlayan şakırdayan Türk fabrikalarıdır. Anadolu'da gördüğünüz eski örümcek ağları değil yeni Türk demiryollarıdır. Bütün bu olup bitenleri sayıp dökmekle huzurunuzda öğünmek istemiyoruz. Ancak yüce ruhlarınızda bu yönden kalmış sızuları dindirmek, izinizden gittiğimizi bildirmek istiyoruz." (Gaziantep Gazetesi, 3 İkinci Kanun 1935: 5) diyerek yazdığı bir ağıtı okumuştur. Okunan konuşmalar bittikten sonra tören sona ermiştir.

Gaziantep'in kurtuluşu o yıl İstanbul'da da kutlanmıştır. Gaziantep'in kurtuluşunun 13. Yıldönümü sebebiyle Halkevinde İstanbul'da yaşayan Gaziantep'liler tarafından büyük bir tören hazırlanmıştır. Törene Gaziantep'li küçük bir kızın piyano ile çaldığı İstiklal Marşıyla başlanmıştır. Halkevi salonu kalabalıkla dolmuş ve kalabalığa ilk konuşmayı tıp öğrencisi olan Ömer adında bir genç yapmıştır. Kısa süren konuşmasının ardından: *" İşte, süngüyü yumrukla ezen Türk gücü, 13 sene evvel bugün yeniden doğdu."* (Gaziantep Gazetesi, 3 İkinci Kanun 1935: 2) diyerek herkesi Antep şehitlerinin ruhu için bir dakikalık saygı duruşuna davet etmiştir. Daha sonra kürsüye Hukuk Fakültesi öğrencisi olan yine Gaziantep'li bir genç çıkarak Gaziantep savunmasının kısa tarihçesinden bahsederek düşmanların: *" Teslim olun, beyaz bayrak çekin"* uyarısına karşılık Gaziantep'linin *"Antep'te tek bir Türk sağ buldukça teslim olmayız"* deyip kaleye beyaz bayrak yerine Türk bayrağı çektiklerini anlatmıştır. (Gaziantep Gazetesi, 3 İkinci Kanun 1935: 2) Konuşmalar sürerken ara verilip orada bulunanlara Gaziantep fıstığı ikram edilmiştir. Sonra tekrar Gaziantep savunması ile ilgili konuşmalara yer verilmiş Şahin Bey, Karayılan gibi isimlerin içine alındığı bir canlandırma yapılmıştır. Tören bittikten sonra da dönemin ileri gelen devlet adamlarına saygı telgrafları çekilmiştir.

1.5. 1935 YILI KUTLAMALARI

Gaziantep'in kurtuluşunun 14. yılı olan 25 Aralık 1935 günü gelmeden önce 28 Kasım 1935 tarihinde 14. yıl kutlamaları için yapılan hazırlıklara yer verilmiştir. O günün geçen yıllardan daha heyecanlı ve coşkulu geçmesi için aylar öncesinden şehitlere Şehitlik Abidesi yapılması için hazırlıklara başlanmıştır. Gaziantep, şehitlerine olan vefa borcunu bir nebze de olsa yerine getirmek için çalışma başlatmıştır. Gazete bunu şu şekilde dile getirmiştir: *"Halk Partisince Gaziantep'te şehid olan yurtdaşların adları bütün semtlerden istenilmiştir. Birer cetoel halinde toplanacak olan bu isimler gelecek nesle kalacak bir şekilde anıtın altındaki mahzende saklanacaktır. Ve ayrıca gömüldükleri yerler belli olan bütün şehitlerin kemikleri de bu mahzene naklolunacaktır."* Daha sonra kurtuluş bayramı için bir piyes hazırlandığından, dekorasyon ve düzenlemeler için şimdiden çalışmalara başlanıldığından bahsedilmiş ayrıca Genelkurmay Başkanlığı'nın daha önce filme aldığı Gaziantep Müdafaası adlı film, 25 Aralık kurtuluş günü sebebiyle halka gösterimi için Halk Partisi yöneticileri tarafından istetildiğine, eğer yetişebilirse bu filmin halka gösterileceğinden bahsedilmiştir. (Gaziantep Gazetesi, 28 İkinci Teşrin⁴, 1935: 1) Gaziantep'in 14. Kurtuluş Bayramı senaryolaştırılarak 1935 yılında Halkevi Temsil Şubesi tarafından filme alınmıştır. Bu film 64 yıl sonra fotoğrafçı ve araştırmacı Halit Ziya Biçer tarafından bulunmuş ve Gaziantep'in Kurtuluşunun 78. Yıldönümünde gösterime sunulmuştur. (Ünüvar, 2002: 269)

⁴ Teşrin: Yılın Onuncu ve On Birinci Aylarına Verilen Ortak Ad, İkinci Teşrin: Kasım Ayı. Bkz. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.56ed8737948428.37234993 (03.03.2016)

14. yıl kurtuluş bayramı sebebiyle yapılan törene katılmak için dönemin milletvekili olan Nuri Conker ve Ali Kılıç gibi isimler eşleriyle birlikte Gaziantep'e gelmişlerdir. Ev sahipliği yapan Ömer Asım ve eşi misafirleriyle ilgilenmişlerdir. Daha sonra 26 Aralık akşamı Halkevi salonunda şehrin ileri gelenleri ve ailelerine bir yemek daveti düzenlenmiştir. Kutlamalar her sene olduğu gibi coşkulu bir şekilde geçmiştir. Törene İstiklal Marşı ile başlanmıştır. Daha sonra tiyatro gösterileri sunulmuştur. Sonraki gün 28 Aralık'ta da Dr. Mecit Barlas tarafından bir öğle yemeği verilmiştir. (Gaziantep Gazetesi, 3 Son Kanun 1936: 1-2)

1.6. 1936 YILI KUTLAMALARI

25 Aralık 1936 yılında Gaziantep'in kurtuluşunun 15. yıldönümünü, Gaziantep Gazetesi aradan geçen 15 yılın heyecanına uygun olarak okuyucularına şu şekilde duyurmuştur:

"Bugün Gaziantep'in kurtuluşunun 15nci yıldönümüdür. (bkz.Ek.2) En büyük törenle, kalplerimizin ta derinliklerinden gelen hem acı hem tatlı heyecanlarla kutlayacağımız bugün, bu şehre çok pahalıya, altı bin şehide mal olmuştur.

Burada hiçbir ocak yoktur ki ailesinden bir veya birkaçını bu şehrin kurtuluşu uğrunda feda etmemiş olsun. Bu şehirde hiçbir bina yoktur ki düşmanın on beş buçuklu mermileriyle, tayyare bombalarıyla tahrip edilmemiş bulunsun.

Ulu Önderin kurtarıcı işaretiyle ayaklanan ve koca bir devlete karşı kadını, erkeği, çocuğu ve çocuğu ile on bir ay yurdunu müdafaa eden bu şehir halkı, bugün dökülen kanlarının, sönen hanemanların mükâfatı olarak kazandığı büyük zaferin yıl dönümünü kutlulayacaktır. Her sene o acı ve acı olduğu kadar şanlı günleri yaşayarak sonsuz bir sevinç ve heyecanla kutluladığımız bu günün büyüklüğü ne kadar iyi belirtilirse o kadar yerinde olur." (Gaziantep Gazetesi, 25 Birinci Kanun 1936: 1)

Gazete konuya devam niteliğinde olarak Gaziantep, Türkiye'nin güney sınırının bir güvencesidir diye belirtmiş ve geçmişte yaşanan bu olayın gelecek nesillere aktarılması gerekliliğinden bahsetmiştir. Her yıl olduğu gibi kurtuluşun 15. yıldönümünün de sevinç ve coşkuyla karşılandığını dile getirmiştir. Daha sonra yapılacak tören hakkında halkı bilgilendirici bir akış hazırlamıştır.

Her yıl olduğu gibi ilk olarak şehitler anıtına gidilerek burada ebediyete uğurlanan şehitlerin huzurunda bir araya gelineceğini, daha sonra saat on civarında askerler, polisler, jandarma birlikleri, okullar, malul gaziler, Halkevi üyeleri, esnaf odaları gibi farklı kesimlere mensup yüzlerce kişinin burada toplanacağını duyurmuştur.

Törene İstiklal Marşı ile başlanacak olup şehitler abidesine Gaziantep, Parti, Halkevi ve okullar adına dört çelenk konulacağını anlatmış daha sonrasında şehitlerin aziz ruhu için bir dakikalık saygı duruşunda bulunulacağını bildirmiştir. Ve böylece gündüz töreninin sona ereceğini söyleyerek, Halkevinde bir müsamere töreni yapılacağını yazmıştır.

Gazete 15. yıldönümü kurtuluş törenlerinin sadece Gaziantep'te kutlanmadığını aynı coşkuyla Ankara ve İstanbul'da kutlandığını *"Kurtuluşumuz Ankara ve İstanbul'da da Kutlanıyor"* başlığıyla vererek *"Bu gün, kurtuluş bayramımız Ankara ve İstanbul halkevlerinde de kutlulanacaktır. Ankara da saygıların başlarında bulunduğu Antep'li ve yüksek tahsil gençliği tarafından halkevinde büyük tören yapılacak, söylevler verilecek. Projeksiyonla Antep müdafaaasına ait fotoğraflar ve şehrimize ait manzaralar gösterilecektir."* şeklinde duyurmuştur. (Gaziantep Gazetesi, 25 Birinci Kanun 1936: 1)

15. yıl kutlamalarına özgü olarak yazar ve politikacı kimliğiyle bilinen Ahmet Muhtar Göğüş de Gaziantep ile ilgili bir yazı kaleme almış ve yazısı Gaziantep Gazetesi'nin ilk sayfasında yer almıştır.

"Ayları yılları evren dönüşünün sonsuz çarklarını çeviren sırlı elin şahadet parmağı büyük bir önemle bu tarihi Gazi yurdun özel bayramı olarak göstermektedir. Sayısız arkadaşlarını içinde başındaki şeref tacı ile her yanına ışık saçan bugün şehrimizin tarihine yalnız sonradan açılmış şanlı bir sayfa görülmedik kahramanlık destanı değil, aynı zamanda dost düşman herkesin gözlerini kamaştıran büyük bir hakikat güneşinin parlak bir sembolü, özgünlüğüne saldıran her Türk ferdinin, her Türk şehrinin, her Türk sosyetesinin kutsal bir deyimidir." Gaziantep ile övündüğü ve gurur duyduğunu açıkça dile getirmiştir. Sözlerine devam ederken:

"Geçen bir gazetede okudum. Küstahın birisi Türk'e yumruk gösteriyor "kanının son damlasına kadar" bizimle uğraşacağını söylüyordu. Bu palavra bana özgünlük savaşımızı baştan sona kadar hatırlattı. Evet, burada bir silah oyunu olmuştu. Fakat bu süslü, şatafatlı, cakalı bir kılıç oyunu değil, yaşama yahut ölme oyunu idi. Bu oyun çok kanlı ve sıkıntılı olmuştur.

Adımı bilmediğimiz bir tek yurttaş, top ateşi ile yıkılan bir köşeden şimdiki anıtın bulunduğu yerin yanına tek başına, bombalı, toplu, tüfekli muntazam bir kuvveti yüzgeri etmişti. İşte bizim kılıç oyunumuz. Yiyecek bir şey kalmamış, süt veren ineklere kadar kesilmiş, beygir etine sıra gelmiş, çerez gibi yenen fıstık yemek yerine geçmiş. Ne çare bu da çok sürmemiş. Arkasından acı zerdali çekirdeği görünmüş. Bunu yiyenlerden ölenler bulunmuş, fakat gene yenmiş. Düşmana yardıma koşan fizyolojik ihtiyaç önünde dahi kimse eğilmemiştir. İşte bizim kılıç oyunumuz!

Karşıda bir kalabalık görüp de koşmak yel değirmenlerine geriden geriye kılıç sallamak kolaydır. Fakat: "soufler, n'esl pas jouer" in anlamını sen iyi bilirsin! Evet, üfleme oynamak değildir. İşin içinde kloroformsuz kol bacak kesmek, kafatası açtırmak vardır. İşte bizim kılıç oyunumuz!

Biz o zaman bu oyunla uğraşırken nerde idin? Tabii sen de bizim durumda bulunuyordun. Sesin niçin çıkmıyordu aslanım? Türkün her köyü ve her şehri Gaziantep'tir. Oralarda talihini sınavacaklar sonu sonuna aynı

kahramanlıkla karşılaşacaklardır. Bunu hiçbir vakit unutmamalı!" (Gaziantep Gazetesi, 25 Birinci Kanun 1936: 1) diyerek sonlandırdığı yazısında coşkunu, öfkelerini, gururunu ve sevincini cümlelerine yansıtmıştır.

SONUÇ

30 Ekim 1918 Mondros Ateşkes Antlaşmasıyla Anadolu'nun çeşitli bölgeleri işgal altına alınırken Güneydoğu Anadolu Bölgesinin önemli bir konumunda bulunan Gaziantep'i ilk olarak İngilizler, daha sonra Fransızlar işgal etmişlerdir. Ülkenin içinde bulunduğu siyasi şartlardan dolayı halk henüz olup bitenin farkına varamamışken Fransızların işgali ile birlikte baskı ve zulümlerin artmasıyla halk olayın ciddiyetini fark ederek büyük tepkiler vermeye başlamıştır. Gaziantep halkı çoğunlukla kendi imkânlarıyla Fransızlara azim ve kararlılıkla direnmişlerdir. Fakat uzun süren direnişin ardından kendini gösteren soğuk kış günlerine, mühimmatsızlığa, açlığa ve kıtlığa daha fazla direnemedikleri için 8 Şubat 1921 tarihinde teslim olmak zorunda kalmışlardır. Aradan geçen sert ve acı geçen aylar sonunda 25 Aralık 1921 tarihinde Türk ordusunun şehre girmesiyle Gaziantep'iler işgalden kurtulmuş, özlem ve hasretle bekledikleri özgürlüklerine kavuşmuştur.

Gaziantep Cumhuriyetinde ilanıyla birlikte işgalin yaralarını sarmaya başlamıştır. Kısa zamanda toparlanmaya, hürriyetlerinin tadını doyasıya çıkarmaya başlasalar da yaşadıkları zulmü ve kurtuluş gününün heyecanını hiçbir zaman unutmamışlardır. 25 Aralık kurtuluş bayramı olarak 7 den 77 ye herkes tarafından her yıl sevinçle ve heyecanla karşılanmıştır. Gaziantep Gazetesi; bu heyecanı, yapılan törenleri, törenlerdeki konuşmaları, etkinlikleri, sayfalarında yer vererek geniş kitlelere ulaştırmıştır. Törenlerde büyük kalabalıklar oluşturulup günü bayram havasında geçirmeyi her zaman ilke edinerek başta o günün Valisi olmak üzere; üst düzey yöneticiler, siyasiler, aydınlar, sivil kuruluşlar, esnaf, her zümreyi temsil eden daha birçok kuruluş ve halk el ele verip bu törenleri o günün şartlarıyla en güzel biçimde icra etmişlerdir.

KAYNAKÇA

A. Kitaplar

- BAYAZ, Hüseyin(1994). *Antep Savunması Günlüğü*, İstanbul: Engin Matbaası.
DAİ, Adil (1992). *Olaylarla Gaziantep Savaşı*, Gaziantep: Gaziyurt Matbaası.
GÖMEÇ, Sadettin (1989). *Milli Mücadelede Gaziantep*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
GÜLLÜ, Ramazan Erhan (2010). *Antep Ermenileri-Sosyal Kültürel ve Siyasi Hayat*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
LOHÂNİZADE, Mustafa Nureddin (1989). *Gaziantep Savunması*, İstanbul: Kastaş Yayınları.
ÖZTÜRK, Ayhan (1994). *Milli Mücadele Gaziantep*, Kayseri: Geçit Yayınları.
PAMUK, Bilgehan (2009). *Bir Şehrin Direnişi Antep Savunması*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
ÜNLER, Ali Nadi (1969). *Gaziantep Savunması*, İstanbul: Kardeşler Matbaacılık.
ÜZEL, Sahir (1952). *Gaziantep Savaşının İç Yüzü*, Ankara: Doğu Ltd. O. Matbaası.
YETKİN Hulusi-SOLMAZ Mehmet (1969). *Küçük Hafız Ve Mustafa Yavuz*, Gaziantep, Gaziantep Kültür Derneği Kitap ve Broşür Yayınları, S.42.

B. Makaleler

- AKKAYA, Hülya (2015). "Gadanızı Alayım", Gaziantep Face Dergisi, Yıl.1, S.4, <http://gaziantepface.com/koseyazisi/gadanizi-alayim-yazisi-5.html>.(10.02.2016)
DARKOT Besim- DAĞLIOĞLU H. Turhan (1997). "Ayıntab", *İslam Ansiklopedisi*, Eskişehir: MEB Yayınları, C.2, s.64-67.
ÖZCAN, Selim (2014). "Çanakkale Cephesi Zaferi ve Sonuçları", İstanbul: *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.209, s.163-176.
ÜNÜVAR, Süleyman (2002). "Gaziantep Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1951)", Gaziantep: *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.5, S.1, S.259-285.
EFE, Aydın (2015). "Antep Savunması: Bir Albayın Hatıratı", Erzurum: *.Ü.Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, S.53, s.221-253.

C. Çevrimiçi

- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.56ed7f4db4fd36.87261480 (03.03.2016)
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=k%C3%A2nunuevvel&uid=27430&guid=TDK.GTS.56ed7e64c6e818.13746509 (03.03.2016)
<http://alpaytek.in/folklor/takvimler-ve-turk-halk-takvimi-kocakari-takvimi> (03.03.2016)
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.56ed8737948428.37234993 (03.03.2016)

Ç. Süreli Yayınlar

- Gaziantep Gazetesi, Yıl:2, Sayı:126, 25 Kânunuevvel 1931.
Gaziantep Gazetesi, Yıl:2, Sayı:127, 28 Kânunuevvel 1931.
Gaziantep Gazetesi, Yıl:3, Sayı:211, 2 Kânunsani 1933.
Gaziantep Gazetesi, Yıl:4, Sayı:265, 25 Birinci Kânun 1933.
Gaziantep Gazetesi, Yıl:4, Sayı:266, 28 Birinci Kânun 1933.
Gaziantep Gazetesi, Yıl:5, Sayı:324, 25 Birinci Kânun 1934.
Gaziantep Gazetesi, Yıl:5, Sayı:325, 3 İkinci Kânun 1935.
Gaziantep Gazetesi, Yıl:6, Sayı:377, 28 İkinci Teşrin 1935.
Gaziantep Gazetesi, Yıl:6, Sayı:382, 3 Son Kânun 1936.
Gaziantep Gazetesi, Yıl:7, Sayı:432, 25 Birinci Kânun 1936.

İmtiyaz sahibi : FERİT
İdare hane : C. H. Fırkası
binasında hususi daire
İlanat: Kelimesi
3 Kuruştur.
ABONE : Seneliği 3 Lira

GAZİANTEP

Pazartesi ve Perşembe günleri çıkar

CUMA
25

Kânunuevvel 1931
Günü geçmiş nüshalar
25 KURUŞTUR

Yıl 2 sayı [126]

Siyasî, İktisadî, İlmî, Edebî Gazetedir.

Nüshası 3 kuruş

GAZİANTEP, Aziz Hemşerilerinin KURTULUŞ Bayramını Tebrik Eder.

”25 Kânunuevvel 337,,

Basi badelmeyt sirrine
mazhar olmuş bir vatanımız
vardır. Fakat kendi kendine
dirilmedi; onu diriltten yine
bu necip ve kahraman mil-
lettir.

Umumî harbin neticesin
de bir çok türk şehirleri

Anavatanı ve bu meyanda
Gazi yurdumuzu esaretten
urtaran aziz halâşkârımız
Gazi M. Kemal Hz.

muhtelif ecebî devletler ta
rafından işğal edildi. Lakin
büyük adamın pişiva oldu-
ğu millî hareket, bir millî or-
du yarattı: Bu kuvvet ana
vatandan ayırılmış olan
türk şehirlerini birer birer
tekrar o sıcak kucağa attı.

Felâkete uğrayan her
şehrimizin bizi dilhun eden
serkûzeşterile beraber ha-
masetle dolu birer menkabe
si vardır. o şehirlerden her
biri musibet saatlerinin bit-
tiği, saadet eyyamının başla-
dığı bu kurtuluş günlerini
bayram addetmiştir.

Meserretimizin büyüklü-
ğü, kurtulduğumuz felâke-
tin dehşet ve azameti nisbe.

25. 12. 337
GAZİ ANTEP Kurtuluş Günü Hatırası
1930
Gaziantepin umumî manzarası

tinde olmak tabiidir: ihtiyar
tarih, bu badirede Gazian-
tep kadar talihsizliğe uğra-
mış kaç şehir kaydeder?

Tarih: 336, Antep Fran-
sız işğal altında.. Fransız
zulüm ve istipdadı altında...
Antep'inin Türk ruhu, izze-
ti nefsinin, millî namusunu
çığnetemiyor; bağılıyor:

— Müşvö, vatanımda işin
ne? Çekil!

Devami sahîfe 5 te

Şehrimizin kurtuluşunda
unutulmaz hizmetleri seb-
keden aziz mebusumuz
Kılıç Ali Beyefendi

Gaziantep

İdare Veri:
HALKEVİ BİNASINDA
muracaatlar idareye yapılır.
Yazılmayan yazılar geri verilmez.

Sahibi ve Fenni Arşan
Nesriyatı idare eden genel direktör:
Ali Nadi Ünler
İlanın kelimesi 3 kuruş

Cuma Güleri Çıkar Siyasi İktisadi Haftalık Gazete

Yıl: 7 Sayı: 432 25 Birinci Kânun Cuma 936 Nüshası 5 Kuruş

25 B. Kânun

Ayları, Yılları, evren dönlüğünün sonsuz çarhlarını çeviren sırlı elin sehadet parmağı, büyük bir önemle, yukarıdaki tarihi, Gazi yurdun özel bayramı olarak göstermektedir.

Sayırsız arkadaşlarımızın içinde başındaki şeref tacile her yanına ışık saçan bu gün, şehrimizin tarihine, yazınca, somradan açılmış şanlı bir sayfa, görülmelik bir kahramanlık destanını değil, aynı zamanda, dost düşman, herkesin gözlerini kamaştıran büyük bir hakikat güneşinin parlak bir sembolü...erkinliğine saldıran her Türk ferдинin, her Türk şehrinin, her Türk sosyetesinin, ruhiğ bir diyetimidir.

Gazi şehir, Anayurdun güney sınırlarını bekleyen sarsılmaz bir kale, ozaman-ki düşmanın kendi dilile söylediği bir «Türk Verdünüdür... Burada en büyük kuvvet, kalpleri dolduran inan atışı... Fiziki ve şifiki arzuların çok üstünde kuru cu ve aynı zamanda ezici bir işiktir. Hak yola gidenlerin önünü aydınlatır, Türk erkinliğine dokunmak isteyenleri yakar, yikar, darmadagın eder.

Geçende bir gazetede okudum. Küstahın birisi, Türkiye yumruk gösteriyor, «kannın son damlasına kadar... (1) bizimle uğraşacağını söylüyordu. Bu palavra bana, erkinlik savaşımızı baştan sona kadar hatırlattı.

Evet, burada bir silâh oyunu olmuştur. Fakat bu, süslü, şatafatlı, caka'lı bir kılıç oyunu değil, yaşama, yashut öme oyunu idi.

Bu oyun çok kanlı ve sıkıntılı olmuştur.

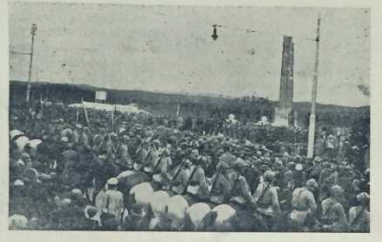
Adını bilmediğimiz bir tek yurddas, top atışıyla yırkılan bir köşeden, simdiki anıtın bulunduğu yerin yanında tek başına, bombalı, toplu, tüfekli muntazam bir kuvveti yığar etmişti...

İşte bizim kılıç oyunumuz!

Yiyecek bir şey kalmamış... Süt veren ineklere kadar kesilmiş... Beygir etine sıra gelmiş... Çerez gibi yenen tıstık yemek yerine geçmiş... Ne çare, bu da çok sürmemiş, arkasından acı zerdali çekirdeği görünmüş... Bunu yiyeceklere ölenler bulunmuş, fakat, gene, yenmiş... Düşmana yardım koğan fiziolojik ihtiyacı önün de dahil kılmış eğilmiştir. İşte bizim, kılıç oyunumuz!

Gaziantep Kurtuluşunun 15 inci Yıldönümü

Kurtuluşumuz Bugün Büyük Tören ve Coşkun Heyecanlar içinde Kutlanacaktır.

Öçen seneki KURTULUŞ bayramından bir itiba:

Bugün Gaziantep kurtuluşunun 15 net yıldönümüdür. En büyük törenle, kalplerimizin ta derinlikte rindolen gelen hem anı hem tatlı heyecanlarla kutlanacak yacağımız bugün bu şehre çok pahalıya, altı bin şehit-de mal olmuştur.

Bura da hiç bir ocağı yokturki ailesinden bir veya bir keçini bu şehrin kurtuluşu uğrunda feda etmemiş olsun. Bu şehirde hiç bir bina yoktur ki düşmanın ombeş buçuklu mer milerle, tayyare bombaları ile tahrip edilmiş bulunsun.

Ulu Önderin kurtarıcı işaretille ayaklanan ve kocca bir devlete karşı kadını, erkeği, çoluğu ve çonuluğu on bir ay yurdunu müdafaa eden bu şehir halkı, bugün dökülen kanlarını, sönen hanemanların mükafatı ola-

Bizde de camilerde ayta (hitabe) olmuştur... Yılan ısılığı gibi fısıllılar her yanda doluyor, sustuğu yerlerden toz ve duman havalara savruluyor. Her tarafta lime lime vücutlar, kanlar içinde yübüyor. Aytaç (hatip) fütursuzca sözüne devam ediyor.

Dinleyenler güle güle ölümlün kucagına koşuyor-du...

İşte bizim, kılıç oyunumuz!

Karşıda bir kalabalık görüp te coşmak, yel değirmenlerine, geridengeriye kılıç sallamak kolaydır. Fakat

Soufter, n'est pas jouer nin anlamını sen, iyi bilirsin! Evet, öflemek, oynamak degildir. İşin içinde Klor-formsuz kol ve bacak ke-

Hatay meselesi Milletler Cemiyetinde görüşüldü

Ulusal davamızın en büyüğü olan hatay davasının milletler cemiyetinde görüşüleceğini yazmıştık. Son vaziyet hakkında kısaca kararimize nalmat vereceğiz.

Milletler cemiyeti Kânun-

evvelin 14 ve 15 aci günleri Hatay meselesini görüşti. Haricriye vakilimiz Türk tezini anlattı. Hataylıların muahedelerle tanınmış istikillerini istedi Hatay Türklerinin emniyeti —Artarı ikinci sayafada—

Ulusal Ekonomi ve artırma haftası

Şehrimizde törenle kutlanıldı

12 Kânunuevelde başlayan Ulusal ekonomi ve artırma haftası şehrimizde hakiki bir artırma bayramı şeklinde kutlanmıştır.

12 Kânunuevel cumartesi saat 14.30 da Lise, ilk mektepler, Parti ve Halkevi örgütleri ve yüzlerce halk Parti binasında toplandı. Bütün mektepler ellerinde artırma ve yerli malı hakkında kısa sözler yazılı levhalar taşıyorlardı. [ım saat 14.30 da Belediye bandosu tarafından İstiklal marşı çalındı ve bundan sonra Halkevi Başkanı Muhtar Göğüş iç sayfamız-

te kadar yasatmağa and içilecektir.

Saat 10 da şehitler anıtı önünde askerî kütalar, polis ve jandarma mektepler, mahallî gaziler, memurlar Parti örgütleri, Halkevi üyeleri, cemiyetler, esnaf kurumları ve halk toplanacaktır.

Törenle İstiklal marşı ile başlanacak ve bunu müteakip Abideye şehir, Parti, Halkevi ve okullar adına dört çelenk konacaktır. Aziz şehitlerin ruhuna hürmeten bir dakika süküt edildikten sonra şehir ve Halkevi namına bir nutuk söylenecek ve bunu minî minî iki mekteplinin aytaları takip edecektir.

Gündüz töreni asker ve mekteplerle Parti örgütleri ve esnaf teşekküllerinin Anıta karşı yapacakları bir geçit resmi ile sona erecektir. Bütün şehir baştan başa donanacak ve gece Halkevinde bir müsameri verilecektir.

Kurtuluşumuz

Ankara ve İstanbulda da

Kullanılıyor.

Bu gün, Kurtuluş bayramımız Ankara ve İstanbul Halkevinde de kutlanacaktır.

Ankarada Saygılarımızın başlarında bulunduğu

Antepiller ve yüksek tahsil

200 Muhtar Göğüş

250 Yılmaz Dokuzoğuz

400 Hümayın Bayaz

—Artarı sayfa 3 te—

[1] Eski saray ve Bahâni yazasının kılıç olmu bir terimdir ki bunu söyleyenler kanlarını değil, her hangi ulusal bir ödev karşısında alın teri bile dökmezlerdi. A. M. C.